

КИЛЕ БАМБА И ЛОЧЕ- БОГАТИР

Превод от руски: Ангел Каралийчев, Вела Каралийчева, 1956

chitanka.info

Навярно това се е случило не много отдавна. Живеел на Амур Киле Бамба — син на нанайския народ, човек с юначна сила.

Проста жена родила Киле. Но, види се, добрите дяволи му помагали, та израсъл бързо. Киле още сучел, когато се разправил с един звяр.

Майка му веднъж излязла от къщи. Подпряла вратата с дърво, за да не се отвори. Колко време ходила по съседите — не знам, но през отворения прозорец скочил в Бамбовия дом един тигър.

Съседите чули рева на тигъра. Чули как заплакал малкият Бамба. Близките се пръснали кой накъдето свари: може ли да не бягаш, щом като в селото е дошъл тигър!

Бамба поплакал и притихнал.

„Е — помислили си роднините, — пропадна малкият Бамба, тигърът го е отвлякъл в тайгата!“

Дотърчала майката в къщи.

А Бамба лежал на гръб, пускал балончета през носа си и си играел с шарената тигрова опашка. Тигърът лежал до люлката му; малкият Бамба го удушил и откъснал опашката му. Ама че Бамба!

Видял той майка си и извадил цицката от устата си:

— Брей, че беда — казал, — колко зверове се развъдиха, не те оставят да спиш, през прозореца скачат. То се видя — казал, — че ще трябва сам да се заловя с тях, щом като в селото няма мъже.

Бамба се изправил на крака. Взел в ръце бащиното си копие и го метнал. „Мъничко е!“ — казал. Хванал копието с две ръце, натиснал го и го строшил на две. „Слабичко е!“ — казал. Отишъл в тайгата, уловил с лявата си ръка едно борово дърво, огънал го настрана, изтръгнал го с корена, окастрил клоните му, отърсил пръстта, опитал го — удобно ли е? „Лекичко е! — казал. — Но щом не се намира друго — няма що — и това ще свърши работа.“

Близките му го гледат, чудят се и не могат да се начудят — на кого се е метнал! Не е имало още такива нанайци. И не го наричали вече Киле Бамба, а Мерген Бамба, богатир Бамба.

А Бамба станал такъв ловец, че по-добър не може и да бъде. Бамба още не бил излязъл от къщи, още се тъкмял да иде на лов, а зад девет планини, зад девет езера зверовете в дупките се пробуждали, прощавали се с чедата си, защото знаели, че от Бамба няма отърване!

Бамба имал остро око: погледне ли веднъж — веднага ще каже колко сребърни влакънца има сребърната лисица на гърба си и колко бели на опашката. Бамба имал остър слух, щом се послуша и казва: „Зад девет реки и зад девет ручеи пицят самурчета. Значи, там трябва да се постави клопка.“

Бамба имал такава сила: сто дена без отдих правел лов на зверове, една нощ преспивал — и още сто дена пак биел зверове.

Бамба ядял здравата: заран — една дива коза, на обед — лос, на вечеря мечка изяжда! Гладел се по корема: „Бих хапнал още, но трябва да оставя за утре!“

Бамба биел зверове: сам стрелял, а събирал дивеч за десет ловци. Когато детето се връщало от лов, подире му вървял цял керван от кучешки впрягове: возели кожи. Ама че Бамба!

Бамба бил добър. Чуе ли някъде в селото да плаче дете — отивал и му казвал: „Ти какво ревеш? На ти, играй!“ Даде на детето рибен мехур, то почне да удря с длан мехура, вдигне шум и престане да плаче. Бамба пребил толкова мечки, че над люлката на всяко дете в селото окачил голям мечешки зъб, за късмет и за да не го плашат злите дяволи. В селото всички били сити: месото стигало, кожи имало, рибата била колкото трябва.

Нанайците отивали с шейните отвъд реката, в Никанското царство. Продавали кожи. Купували халати и припаси. Лицата на нанайците били кръгли, коремите дебели, очите ясни, косите заплетени с червен шнур, носели хубави ботуши, везани с коприна, ръцете им били ловки, а краката бързи. Ето какви били нанайците!

Никанският амбан — началникът, гледал, гледал нанайците от другата страна на брега и им завидял: нанайците живеели хубаво, дружно, никому не плащали данък, нанайците си имали всичко. А своите никански селяни амбанът отдавна обрал: за себе си взема, за царя взема, за монаха взема, за търговеца взема и още веднъж за себе си, че какво може да остане тогава за селянина? „Чакай — помислил си амбанът — да взема от нанайците ясак — данък. Ще вземам от тях данък и ще натрупам богатство.“

И пратил войниците и чиновниците си при нанайците. Тръгнали: със саби, с копия, с огнево оръжие, сила неизчислима!

Пристигнали при нанайците. Те се зарадвали на гостите и захванали да ги гощават. Ала никанците не ти гледали угощението —

вмъкнали се в складовете. Тогава Бамба се разсърдил на никанците.

— Вие сте простаци — рекъл той, — не умеете да се държите като гости!

А чуждите войници имали коси.

Бамба ги хванал за дългите коси, навързал всички заедно и ги хвърлил във водата. Никанците помахали с ръце и крака във водата, помахали и потънали... Силен бил Бамба.

Много пъти никанският амбан пращал войници, ала не ги дочаквал, не се връщали назад.

Тогава амбанът разбрал, че със сила не може надви амурските хора. Замислил се, повикал всичките си мъдреци и чиновници, за да измислят как да забогатеят от амурските земи. Най-старият рекъл на амбана:

— Войници не пращай: войникът мисли с меча, а не с главата. Прати търговец при нанайците. Търговецът е като паяк: като се впие — няма да се откъсне, додето не изпие всичката кръв!

И амбанът така направил. Пратил при нанайците търговеца Ли-Чан.

Пристигнал Ли-Чан при нанайците на Амур. Ли-Чан бил като лисица: хубави думи казвал, много обещавал. Езикът на Ли-Чан бил без кости — сякаш лисича опашка се мята по вятъра. Търговецът дошъл и захванал да дава на нанайците стока на вяра: „Вземай, вземай — сетне ще си видим сметките!“ На кого — мъниста, на кого — медник, на кого — шарен халат, на кого — обици, на кого — хлебно зърно и брашно. „Вземай, вземай — сетне ще си видим сметките!“ Гледат нанайците — добър е търговецът. Гледат нанайците — с Ли-Чан може да се живее. Търговецът не крещи, не заплашва, не тупа с крак, всичко върши с усмивчица, все се подсмива Ли-Чан.

Накарал търговецът нанайците да свикнат с него. Нанайците престанали да ходят в Никанското царство, престанали да карат стоки. Купували от Ли-Чан всичко, каквото им трябвало. Каквото и да поискат — у търговеца го имало.

Дошло време да плащат дълговете на Ли-Чан.

Домъкнали нанайците кожи на Ли-Чан.

Само че при Ли-Чан всичко изведнъж поскъпнало. Почнал да приказва: пътят е мъчен — превозвай стоката, а по пътя разбойници

грабят; трябва да се плати на амбана, трябва да се плати на разбойниците и на никанския цар трябва да се плати.

Нанайците дали всичките си кожи, но не покрили дълга. Останали длъжни на Ли-Чан. А пък нанайците били такъв народ — най-напред трябвало да се плати дългът! И те захванали да работят за този дълг. Каквото и да намерят в тайгата — мъкнат го на Ли-Чан. Каквото и да уловят в реката — пак на него. Ли-Чан дошъл при нанайците тънък като червей, а станал дебел като бор. Затова пък нанайците захванали да слабеят. Все не смогвали да отработят дълга си.

Мислили, мислили и отишли при Киле Бамба.

— Ето каква е работата — въздъхнали те: — никак не можем да си платим дълга! Навярно тука дяволът има пръст. Отначало Ли-Чан смяташе една кожичка за една. Сетне захвана да смята две кожички за една. Сега Ли Чан смята три за една. Какво ще стане?

Бамба отишъл при търговеца. Разсърдил се и взел да пита: как става туй? А Ли-Чан му показал книгата, в тази книга били записани всичките дългове. Гледа Бамба — не разбира знаците, записани в книгата, а вижда — вярно, има нещо. Ако има толкова дългове, колкото знаци — нанайците няма да се отърват от дълговете. Бамба и не помислил, че в тази книга имало повече измама, отколкото дългове.

Почнал Бамба да разпитва нанайците какво са взели. Отвърнали му: „Взех халат, взех хлебно зърно, взех водка... а по-нататък не помня.“ Какво вземали преди водката — нанайците помнят, а какво сетне — не помнят, от тая водка нанайците си загубили паметта...

Бамба захванал да помага на близките си.

Близките си не отървал от бедата, ами сам влязъл в нея. Излязло, че и той дължи на Ли-Чан. Как станало това — Бамба не знаел.

„Навярно Ли-Чан не е търговец, а дявол — помислил си Бамба. — Как тъй при него три кожи минават за една — не разбирам!“

Отишъл Бамба при шамана да го попита за търговеца. А шаманът седял пиян-залян, едва си обръщал езика. Послушал, послушал той Бамба, па рекъл:

— Имаш право! Ли-Чан е дявол! Я виж каква водка ми е дал: преди три дена пих и досега съм пиян. Нима обикновен човек може да направи такова нещо? Разбира се, че Ли-Чан е дявол.

Но какво може ловецът да направи на дявола?

Нищо!...

Бамба рекъл на шамана:

— Направи магии! Прогони този дявол Ли-Чан! Нанайците съвсем изтъняха, всичко носят на него. Скоро ще почнат да мрат!

Шаманът отвърнал:

— Не мога да омагьосам Ли Чан. Той е такъв дявол, че не мога да се оправя с него; не нанайски, а никански дявол. Той е амба-амбани — дяволски дявол! Ти му дай повече кожи.

— Ще ида да бия зверове — рекъл Бамба. — Ще ида на Сихотеалинските планини, ще наловя тигри, пантери и рисове!

— Там не може. Тук прави лов — рекъл шаманът. — На Сихотеалин живеят планинските дяволи. Удегейскният Кахзаму пази тези планини и превръща хората на камъни!

— Ще ида на Голямото море! — Ще наловя нерпи и тюлени — рекъл Бамба.

Шаманът размахал и двете си ръце насреща му:

— Тука прави лов. На голямото море живее Ганка — водният дявол. Той има човешко туловище, рибена опашка и вместо ръка от водата подава желязна кука. С нея кука лови хората!

— На блатото ще ида: ще хвана чапли и патици — рекъл Бамба.

Шаманът плюл:

— Тука прави лов, ти казвам. На блатото живее дяволът Боко, едноокият. Ще те оплете и завлече в блатото. Ще лежиш там и ще изпускаш мехури.

— Ще ида в голци-солонци^[1] — рекъл тогава Бамба. — Ще донеса лосове и кози.

Шаманът се затресъл:

— Тука прави лов, ти казвам! В голци-солонци живее Агди-гърмът. С каменни секири сече дърветата. Щом удари човека — превръща го на прах!

— Ще ида на Милки-езеро, ще бия боброве и гъски.

Шаманът тъй се озлобил срещу Бамба, че от устата му бликнала пяна:

— В онова езеро живее Химу-амба, най-страшният дявол. Като види човек, изпълзява от езерото, под него тревата и камъните горят. Химу ще дъхне огън върху тебе — ще изгориш и никой няма да узнае!

Оборил глава Киле Бамба. Замислил се. На̀ ти тебе юнак Бамба! Наоколо дяволи. И всичките по-силни от Мерген. И силата му нищо не струва. Ой-я-ха! Съвсем лошо...

— Прави лов, както си правил — рекъл шаманът. — Мъкни кожи на Ли-Чан! Той ще ти даде водка — цялата си мъка ще забравиш.

Бамба не пожелал да яде при Ли-Чан. Тръгнал накъдето му видят очите...

Три потока преминал, шест езера заобиколил, девет планини прехвърлил. Избрал си място, построил колиба и наклал огън. Легнал в колибата. Тежка мисъл го налегнала:

„Защо е на човека богатирската сила, щом като няма живот от дяволите? Не стига, че в гората има дяволи, в тайгата дяволи, в планините дяволи, в реките дяволи, а сега и в селото е Ли-Чан. Отде ще вземеш толкова сила, че да пребиеш всичките тези дяволи, за да могат хората да живеят?“

Киле Бамба заспал. Спи и насън чува — някой иде от горното течение на Амур. Тежко стъпва, тайгата под себе си продънва, от земята вода изкарва. Бамба скочил, сложил стрела в лъка и извадил ножа си. Кой иде?

Тогава иззад дърветата излязъл човек. Бамба досега не бил виждал такива хора: лицето бяло, очите гълъбови, косите жълти като злато, брадата голяма. Облечен не по амурски. В ръцете му желязна тояга.

„Още един дявол дошъл!“ — помислил си Бамба.

А човекът му рекъл:

— Ти защо държиш лък? Или искаш да ме стреляш? Аз съм ти приятел, а не враг. И защо си насочил лъка срещу мене? Хайде да си премерил силите — кой ще пусне стрелата по-далеко.

Кой богатир ще се откаже от надваряне!

Усмихнал се Бамба: в цялото село никой не стрелял по-далеко от него! В туй време отвъд три потока тичал заек. Бамба пуснал стрелата и пронизал заека.

— Хубаво! — рекъл човекът с жълтите коси. Тогава той дигнал тоягата си.

— Отвъд шест потока — казал — сега една катерица иска да скочи от едно дърво на друго, аз ще я убия.

Прицелил се с тоягата си и присвил гълъбовото си око. Че като треснало нещо, сякаш гръм гръмнал и се търкулнал по хълмовете.

Киле Бамба паднал на земята, изплашил се.

— Ой, Агди-гръм — рекъл той, — не ме закачай!

— Не е Агди, ами съм аз — засмял се човекът.

Гледа Бамба — катеричката вече лежи на хълбок.

— Ти надви — рекъл Бамба. — Хайде да се поборим.

И те съблекли дрехите си я се пипнали за поясите. Почнали да се борят. Никой не можел да надвие. Никой не можел да повали другия на земята. Бамба се изхитрил, искал да хвърли човека зад гърба си, но оня вдигнал Бамба във въздуха и не го пускал. Държал го, държал...

Притъмняло пред очите на Бамба и той рекъл:

— Пусни ме на земята, аз не съм птица. Не съм ли на земята, става ми лошо. Ти надви... Хайде да се надваряме — кой по-хубаво ще играе.

Бамба захванал да играе. От заранта почнал; додето слънцето залезе — все играл. Още никой не бил играл така на Амур!

А оня човек се провикнал, плюл си на дланите и се понесъл. Нощ играл, ден играл, втора нощ настанала, а той все играел... По долината се носел трясък и се чувал тропот, водата се плискала от реките, земята се тресяла, облак прах се дигал и закривал звездите.

— Ей, приятелю — извикал Бамба, — стига! Ти надви!

А оня човек още три дни и три нощи скачал и удрял длани в петите си. Сетне престанал и рекъл:

— Това не е игра! Как играех на младини!...

„Ако е лош човек, тъй ли ще играе? — помислил си Бамба. — Ръцете му са силни, очите будни, нравът весел — защо да не ми е приятел.“

Побратимили се.

— Аз съм Киле Бамба — рекъл нанаяецът.

— Аз съм Иван Руски, а по вашему — Лоче.

— Ти богатир ли си в твоята земя? — попитал Бамба.

А Лоче махнал с ръка.

— Какъв богатир съм аз! — казал той. — Богатирите идат след мене, аз съм просто най-малкият син на майка си.

— Защо си дошъл тука? — запитал Бамба.

— Аз живея тук. На тази земя отдавна са живели дедите ми.

— Лошо е тук — казал нанаяецът.

— Че защо? Да не би земята да е лоша? — запитал Иван. Взел бучка пръст, стрил я в ръцете си и я помирисал: — Хубава земя!

— Много дяволи са се развъдили — рекъл Бамба. — Няма живот от тях!

Бамба разказал на Ивана за мъките си — как дяволите са му оплели ръцете и краката и са го лишили от богатирска сила.

— Нищо — рекъл Иван, — очите да са отворени, а с дяволите всякога можеш да се разправиш.

И те отишли в селото. А нанайците ходели съвсем бледни — нямало какво да ядат. Само Ли-Чан седял на прага на къщата си — тлъст и червен като кърлеж.

— Този ли е дяволът, а? — запитал Иван.

— Този, този!

Иван и Бамба тръгнали по складовете. Те били празни, само паяжина в ъглите. Тази паяжина Иван събрал и я свил на кълбо. Отишъл при Ли-Чан.

— Давай книгата — рекъл. — Къде е записано тук какво ти дължи моят приятел Бамба?

Ли-Чан извадил книгата, разтворил я и посочил с дебелия си пръст в книгата. Иван я взел и рекъл:

— Ако Бамба наистина ти е длъжен — думата му е дума, и в огъня няма да изгори! Ако ти си измамил Бамба — думата ти ще изгори!

Хвърлил книгата в огъня. Книгата веднага пламнала и изгоряла. Закрещял Ли-Чан, тропнал с крак срещу Ивана. Тогава Иван взел кълбото паяжина, която събрал в хамбарите на нанайците, и го хвърлил в устата на Ли-Чан. Ли-Чан мигом отслабнал, свил се, станал малък и се превърнал на паяк. Иван го хвърлил в реката и Ли-Чан заплавал към амбана — неговия стопанин.

А нанайците ходели гладни.

Иван извадил от пазвата си малки зърна и ги хвърлил в земята. От земята поникнала зелена трева. Пожълтяла. По класовете ѝ набъбнали жълти семенца. Иван взел семенцата, смлял ги между камъни и се получил бял прах. Този прах Иван смесил с амурска вода и направил тесто. От тестото изпекъл банички и казал на нанайците: „Яжте!“

Нанайците изяли баничките. Вкусно! Силата им изведнъж така се уголемила, както никога не се уголемявала след ядене.

Нанайците отишли на лов.

И Бамба и Иван отишли на лов.

— Искам да ударя лос — рекъл Иван. — Да вървим на голци-солонци.

— Там живее Агди-гърмът — казал Бамба.

Иван не се изплашил. А можеш ли да останеш надире от своя побратим — ще се посрамиш. Тръгнал и Бамба. Иван почнал да стреля с тоягата си и такъв гръм се разнесъл, че Агди отлетял от ония голци.

— Тук мястото е добро за лов — рекъл Иван. — Но къде е твоят Агди?

И побратимите поели по-нататък. Стигнали до едно блато. Гледа Бамба — на пътя стои гърбаво малко човече на един крак, а в очите му гори син огън.

— Не ходи, Иване — викнал Бамба. — Там стои гърбавият Боко — дяволът. Ще те отмъкне и ще те погуби.

Иван рекъл:

— Това ли е дяволът Боко, а? — Хванал Боко за единствения крак и го стъпкал с краката си, за да преминат блатото.

Гледа Бамба: Боко лежи — не е Боко, а елово клонче. А Боко сякаш не го е имало! Взели да преминават реката — гледа Бамба: нечий бели коси се плакнат и във водата блестят зелени очи.

— Не влизай в реката! — рекъл Бамба на Иван. — Не виждаш ли — Ганка-старецът лежи във водата, причаква ни. Гледай, подал си е железната ръка!

А Иван се гмурнал във водата и хванал оня побелял дявол! Изплавал от реката — а в ръцете му чепат боров дънер и зъбата щука, която седяла под дънера. Иван и Бамба изяли щуката и продължили своя път. И Бамба не видял повече Ганка-дявола.

Тръгнали побратимите през планината. Бамба треперел от страх, като минавали през ония места, където Кахзаму дебнел хората. Щом Бамба помислил за Кахзаму и Кахзаму веднага се появил. Кокорел червените си очи срещу хората, протягал ръцете си към тях, аха-аха ще се вкопчи и ще ги превърне на камъни.

— Иване! — викнал Бамба. — Да бягаме оттук, на тревата да избягаме, там Кахзаму няма власт над нас!

Иван се огледал, че ка-а-то цапнал оня Кахзаму с желязната си тояга! Искри полетели на всички страни! Затворили се очите на Кахзаму... Гледа Бамба — стои сив камък, обрасъл с мъх, няма никакъв Кахзаму. „Спотаил се е“, помислил си Бамба, продължил да върви след Ивана и все се оглеждал. Няма го Кахзаму и толкоз! Провалил се е от Ивановия удар!

— Но къде живее твоят Химу-дяволът? — запитал Иван.

Когато казал това — побратимите вече били стигнали до езерото и Химу вече пълзял към тях, извивал се, бълвал огън. Бамба се развикал, посегнал да избяга, а Иван му рекъл:

— А бе ти, Бамба, какво правиш? Не виждаш ли пала — пожара сред тревата?

Обърнал се Бамба — няма го Химу и сякаш не го е имало.

Тревата наистина горяла, огънят като змия пълзял по земята. Камъните наистина лежали наоколо като люспи. А Химу — го няма. Тогава Бамба въздъхнал свободно.

Разбрал — няма никакви дяволи, а той стои с Ивана на своята земя: двамата силни, двамата храбри, двамата ловци, двамата юнаци, само че Иван е по-стар. И наоколо всичко е ясно: в гората растат дървета, в тайгата живеят зверове, в реката плават риби, по планините лежат камъни. Бамба помислил, помислил и изведнъж рекъл:

— Значи, сега и нашите приказки пропаднаха. Пропаднаха приказките за хората на тайгата, за водните хора, за планинските хора...

— Нищо — рекъл Иван, — сега ще се родят други приказки! Нима ти не си силен! Нима не си храбър! Не си ли стопанин на земята си! Нима аз не съм ти приятел? Ще измислят и за нас приказки.

И оттогава започнали новите приказки. Приказки за любовта и дружбата. Приказки за силата и храбростта. Приказки за пъргавината и верността. Започнали нови приказки за непоколебимото сърце, за здравите ръце и за верните очи.

(Обработил Д. Нагишкин)

[1] Голци-солонци — сипести и каменисти места, обрасли с нискостеблена растителност. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.